

Teatrul Național din
Cluj-Napoca

■ GILCEAVA ZEILOR

de Radu Stanca

Regia : OCTAVIAN COSMUȚA.

Decorul : MIRCEA MATCABOJI.

Costume : EDITII SCHIRANZ-KUNOVITS.

Ilustrația muzicală : BUCUR STAN.

Distribuția : OLIMPIA ARGHIR (Hera) ; CONSTANTIN ADAMOVICI (Hermes) ; CORNEL SAVA (Zeus) ; PETRE MORARU (Regele și Zeus) ; STELA CICULESCU (Pallas-Athena) ; DORINA STANCA (Aphrodita) ; PAUL BASARAB și COSMIN GHIARĂ (Phoebeus) ; MARIA SELEȘ (Critis) ; TOTU COLOMAN (Hephaistos) ; DOINA FAGADARU (Eros) ; IONEL BANU (Corifeul) ; STELA ADAMOVICI (Corifea).

Păstrînd distanțele cuvenite, Critis sau Gilceava zeilor este, pentru Radu Stanca, un fel de Visul unei nopți de vară. Nu doar printr-o simetrie de situații comico-lirice sau de personaje (Puck = Eros, Oberon = Hermes, Titania = Pallas Atena etc.), ci, mai ales, prin tonul de o anumită grație amuzantă, prin lejeritatea discursului dramatic, prin ironia demistificatoare. Comedia aceasta nu este desigur hărăzită să provoace hohotul gros, ci surîsul senin, buna dispoziție deopotrivă a minții și a inimii.

Profunda cunoaștere a mitologiei elene și, în speșă, a ceea ce astăzi s-ar putea numi o jet-society a Olimpului — din partea autorului — conferă dezinvoltură și aplomb intrigii comice țesute în respectul aproape ortodox al unei tratări neoclasice, condimentate din loc în loc cu sarea și cu piperul niciodată absente din traista cu merinde a mult regretatului poet sibian. Fără îndoială, așa cum măsura universului olimpic era antropomorfică, tot așa adresa sau „mesajul” comediei este calculat la scară uman-actualizată : ideea antică și mereu proaspătă a „concursului”, fie și de frumusețe, de alegere a unei regine sau a unei miss, nu este decât un pretext pentru scrutarea psihologiei in-

Doina Făgădaru (Eros), lansînd săgeata asupra cuplului Maria Seleş (Critis) — Petre Moraru (Regele-Zeus).

dividuale și colective în situația unei competitivități fără criterii sau cu criterii labile. (Care mă face să-mi amintesc de legenda unei fotografii înfățișînd, într-o revistă ilustrată, o proaspătă miss, înconjurată de juriul chemat s-o desemneze : „Miss Cutare în mijlocul specialiștilor.” Specialiști în ce anume ?) Dar Radu Stanca știe să profite de ocaziile pe care singur și le creează, reușind să dea jocului său semnificații duble sau multiple, „secunde”. De pildă, faptul că nu Aphrodita, zeița, ciștigă confruntarea dintre frumoase, ci o simplă muritoare, Critis din Atena, este menit să demonstreze că ideea de frumusețe, sau mai precis frumusețea „absolută”, „pură”, „mitică” (Aphrodita) e mai puțin importantă pentru oameni decât frumusețea „relativă”, „impură”, a unei femei istorice-concrete (Critis). Pe de altă parte, conflictul comediei pune în lumină, într-un fel, și raportul estetic dintre artă și meșteșug : să ne amintim senzația mondială stîrnită acum cîteva decenii de știrea, reală sau publicitar fictivă, că

În Olimp: Olimpia Arghir (Hera) și
Cornel Sava (Zeus).

la un „concurs Charlot“, Chaplin ar fi ieșit doar al patrulea. Cu alte cuvinte, adevărata creație artistică nu se poate reproduce, nu se poate imita pe sine. Succesul imitației aparține, în schimb, meșteșugarilor, tehnicienilor. Oricum, „Gilceava“ stanciană e mai puțin a zeilor și mai curând a oamenilor, de totdeauna și de pretutindeni, cărora li se dezvăluie, cu o polemică amabilitate, metehne mici, ambiții mari, acțiuni mediocre.

Pe acest metru este de altfel construit și spectacolul lui Octavian Cosmuță, care, ca regizor ocazional, îl citează în programul de sală pe autor și îi respectă în spectacol indi-

cația: „Dacă vei ajunge să regizezi, nu-ți atribui un rol mai mare decât trebuie ș.a.m.d.“ De fapt, Cosmuță s-a limitat la un atent control al mișcărilor și ritmurilor spectacolului, dar și al unei rostiri verbale limpezi, și, pe cât s-a putut, expresive — asigurând actorilor (ca actor ce este el însuși) o abundentă marjă de liberă inițiativă. Și a mai făcut ceva regizorul, cu mină norocoasă: a desființat prisosul corului și al corifeilor; dar mai ales a mutat de pe scenă în sală dialogul Regelui — președintele juriului — cu candidatele la titlul de miss, adică imaginându-l, cu deplină justificare, ca având loc în stal, cu candidatele răspindite printre spectatori. Astfel, printr-o „actualizare“ ce nu supără pe nimeni și bucură pe toată lumea, Alceste a lui Piron, Hermia din Corint, Elena din Sparta sau Medeea din Theba (cele din text) devin frumoasele și tinerele spectatoare din primele rânduri de fotolii — obținându-se, cum ar zice un tânăr confrate, un prea viu „impact cu publicul“. Reușita acestui colocviu improvizat-elaborat depinde, firește, și de bravura lui Petre Moraru (Regele-Zeus), care mai are și meritul de a se constitui într-o hazlie copie regenerată, „aslanizată“, a neobositului Cornel Sava (un cit se poate de savuros Zeus autoparodiat). Îi este pereche, neașteptat de suplă și de agilă, cu simțul umorului iscat din persiflarea birfei, Olimpia Arghir (Hera), secondată cu nerv și destoinicie scenică de Stela Ciculescu (Pallas-Athena). Inedit ca mască și inflexiuni expresive — Constantin Adamovici (un Hermes prin excelență pragmatic); netulburată în aprinsa ei tulburare — Dorina Stanca (o statuară Aphrodită voluptuoasă); zgomotos și pe alocuri strident, deși în genere convingător — Paul Basarab (beniaminul zeitelor, Phoebus); în timp ce Maria Seleş mi s-a părut prea voit sau nevoit anodină (în Critis). Nostimă, în schimb, și ageră — Doina Făgădaru (Eros), după cum Ionel Banu (singurul corifeu rămas) apare ca un sugubăț, afumat, *raisonneur* al unei acțiuni scenice plasate într-un decor ușor demontabil, de amprentă televizual-revuiistică, desenat de Mircea Mateaboji și ușor înviorat de costumele lui Edith Schranz-Kunovits.

Cu Gilceava zeilor, Naționalul din Cluj-Napoca aduce aminte eventualilor uitiți că risul la teatru poate fi și cult, lucrare atît a sentimentului, cît și a rațiunii treze.